

ורכב מאמינים

עלון שבועי מבית בני אמונים

מאוצרות אמונים

פניני אמן ותפלה בפרשה

התורה משנה את מהות האדם

פי כל העדה כלם קדושים" (טו א)

מפני מה כפלה התורה: "פי כל העדה כלם קדושים"? באר רבי אברהם יצחק ש"ן ר"מ בישיבת 'תפארת ירושלים':

בברכת התורה אנו מבקשים: 'ונהיה אנחנו וצאצאינו וצאצאי... קלנו יודעי שמך'. לכאורה, מתאים היה יותר לומר: 'ונהיה אנחנו וכל צאצאינו...'. שכן בדרך כלל כאשר אנו רוצים לכלול צבור כאחד, אנו מוסיפים 'כל' לפני הזכרת הצבור? ויש לפרש כי תבת 'קלנו' אין משמעותה כפשוטה - שכל אלו שפרטנו יהיו 'יודעי שמך ולומדי תורתך', אלא שכל מהותנו תשתנה לבחינה של 'יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה'.

בדרך זו נוכל לפרש אף את הכתוב שלפנינו: כאשר בקש קרח להפליג בתאור קדושתם של 'כל העדה', אמר כי: 'כלם קדושים', כלומר: כל מהותם אפופה בקדושה.

ברכת איש

עבודת הקדושים ונסתרת בקרבם

פי כל העדה כלם קדושים ובתוכם ה" (טו ט)

בנסח תפלת שחרית של יום השבת אנו משבחים: "בפי ישירים תתרום, ובשפת צדיקים - ובלשון חסידים תתקדש, ובקרב קדושים תתהלל". האדמו"ר רבי ישראל מרז"ן פרש כי מפרטות כאן ארבע מדרגות בעבודת ה', זו למעלה מאז:

'בפי ישירים' - הישירים מתפללים בפה מלא ואינם מסתירים את דרגתם, ובשפת צדיקים' - הצדיקים נסתרים מהם, ועבודת תפלתם נפרת רק בשפתותיהם, ובלשון חסידים' - החסידים מסתירים עצמם יותר, ותפלתם נפרת רק בלשונם, 'בקרב קדושים' - הנסתרת ביותר היא מדרגת הקדושים' שעבודתם פנימית 'בקרבם', ואינה נפרת לחוץ כלל.

על פי דבריו פרש רבי ישראל דב גילרנטר רבה של שיניצה, את שטען קרח כלפי משה: האמת היא 'פי כל העדה כלם קדושים', והסבה שאין הדבר נכר הוא משום ש: "ובתוכם ה" - להיותם קדושים, עובדים הם את ה' בפנימיותם, ואין עבודתם נפרת כלפי חוץ.

פנינים קורים (לר"ש נטון) וראו: רביד הקב

אדם נכר בהשקמתו

בקר וידע ה' את אשר לו" (טו ט)

דרש רבי עזריאל יהודה לעבאוויטש רב קהל 'עדת רבאים' ויועץ:

"בקר, וידע ה' את אשר לו" - לפי התגברות האדם

יחוד ה' מונע מגפה

"וישב אהרן אל משה אל פתח אהל מועד והמגפה נעצרה" (טו ט)

מספר רבי יוסף ג'גו, רבה של תוניס:

בעת שפקדה מגפה את עירי בשנת תר"ז דרשתי בפני בני קהלתי. בדרשתי אמרתי כי יחוד שני השמות הקדושים, הו"ה ואדנות, בתפלה - בכחו להביא לעצירת המגפה. דבר זה אף נרמז בנסח התחנון הנאמר בשני וחמשי: "והסר ממנו מכת המות" - ראשי התבות בגימטריה א"ס, כגימטריה של שמות הו"ה ואדנות. בחסדי שמים, כאשר עשו כן נעצרה המגפה.

וכבר למדנו חכמים (זהר פינחס רכט א) ששמות אלו מתחברים בפנינו בעצת 'אמן' שהיא בגימטריה של שמות הו"ה ואדנות. ובארו שלכך קבעו חכמים (ברכות נג ב) כי 'גדול העונה אמן יותר מהמברך', לפי שהמברך אינו מזכיר אלא שם אחד - הו"ה, והאלו העונה אמן מיוחד את שני השמות כאחד.

הגש"פ פי המדבר (זיוורנו תר"ז) ד"ה הללו את ה'

להשקמת הבקר, נתן לבדק עד כמה הוא קשור לקדוש ברוך הוא ודבק בדרךיו.

חיים שיש בהם אבות א' עמי טו

תפלת מנחה מועילה אף לרשעים

"אל תפן אל מנחתם" (טו ט)

מפני מה הזכיר משה דוקא 'מנחתם' ולא 'קרבנם'? פרש רבי יהונתן איבשיץ:

בשונה מקרבן בהמה שאינו מתקבל לרצון אלא אם המקריב ראוי לכך, קרבן המנחה שהוא קרבן העני שלא השיגה ידו להקריב בהמה, מתקבל אף אם אין העני ראוי לכך. זאת משום שהעני מקריבו בלב נשבר, ככתוב (תהלים נא ט): "זבחי אלקים רוח נשברה לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה". לפיכך כאשר הרשע קרח לחלק על משה, לא הצרף משה להתפלל אלא על המנחה שהיא מתקבלת אף מרשעים, שכן קרבנם בודאי לא יתקבל.

הוסיף ואמר רבי יהונתן, כי מעלה זו אינה רק בקרבן המנחה, אלא אף בתפלה הקרויה על שמה שהיא לבדה יכולה להתקבל אף מפי רשע. שכן אמרו חכמים (שבת פט א) שכאשר לעתיד לבא יאמר הקדוש ברוך הוא לשלשת האבות שבניהם חטאו, אברהם ויעקב ואמרו: "יפחו על קדשת שמך", ורק יצחק יעתיב בעדם. לפיכך רק תפלת המנחה שנתקנה על ידו (ברכות כו ב) יכולה לכפר אף על

החוטאים. וכן אמרו חכמים (ברכות ב): 'לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה, שהרי אליהו [שהתפלל על רשעי דורו] לא נענה אלא בתפלת המנחה'.

תפארת יהונתן

תפלת משה עשתה מחצה

"אל תפן אל מנחתם" (טו ט)

האר"י הקדוש גלה כי נשמותיהם של דתו ואבירם התגלגלו בשני הפרים שהקריבו בהר הפרקל במעשה אליהו ונביאי הבעל; נשמתו של דתן - בפרו של אליהו, ואלו נשמתו של אבירם שהרשיע הימנו - בפרם של נביאי הבעל.

הוסיף ואמר בעל 'שבט הלוי':

אף כי מן השמים קבעו נשמותיהם יתגלגלו בפרים אלו כדי לתקן את חטאם, בכל זאת, כמאמר חכמים (דבר ח א): "תפלה עושה מחצה" הועילה תפלת משה: "אל תפן אל מנחתם". בכך שרק נשמתו של דתן נתקנה בשלמות, כאשר הפך שהתגלגלה בו הקרב על מזבח ה' (מלכים א' יח לו). ואלו נשמתו של אבירם שהתגלגלה בפרם של נביאי הבעל לא נתקנה בשלמות.

ספר הלמוטים; פרדס יוסף הקדש'

בניית בית כנסת מתרומות כלל הצבור

"לא חמור אחד מהם נשאתי" (טו ט)

"לא חמורו של אחד מהם נטלת" (רש"י).

ה'מגן אברהם' (קנו כג) הביא בשם ספר חסידים (ס"ח תקא): "אחד בנה בית הכנסת, ורצו הקהל להשתתף עמו במעות, ולא רצה - כדי שיהיה לו ולזרעו לשם, וכלה זרעו".

וכתב החתם סופר שטענו זה נרמז בכתוב שלפנינו: "לא חמור אחד מהם נשאתי" - לא השתמשתי בחמורו של אחד מהם, אף אלו היה של צבור הייתי נוטלו כדי לזכותם.

חתם סופר הקדש'

מקור דרשת אליהו שכתבו להחיות מתים

"ואם בריאה יברא ה' ופצתה האדמה את פיה..." (טו ל)

אמר רבי שמחה בונים מפשישא:

ממעשה זה דרש אליהו הנביא 'קל וחמר' שבידו להתפלל לפני ה' שישנה סדרי הטבע וישיב רוח חיים לבן האשה הצרפתית שמת (מלכים א' יז כא-כב). אף שעד אז לא נשמע כזאת מעולם; שאם הועילה תפלת משה לאבד את קרח ועדתו מן העולם בעודם בחייהם, שלא כדרך הטבע שהאדם מת כאשר כלים ימי חיו, על אחת כמה שתועיל תפלתו להחיות את המת, שהרי "מדף טובה מרבה ממתת פרענות" (סוטה יא א).

קול שמחה'

"בקר, וידע ה' את אשר לו..."

"אמר ר' יוחנן: בשעה שהקדוש ברוך הוא בא בבית הכנסת ולא מצא בה עשרה מיד הוא כועס, שנאמר: 'מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה'" (ברכות ב).

יחזיקו יקר!

בהשכימך לבית הכנסת לתפלה בזמנה, הנך מונע דינים מן העולם ומשפיע על עצמך ועל כל סובבך טוב וחסד מאת ה'.

בני אמונים. משפיעים לברכות השחר בחברותא.

ברכת 'אשר יצר' - 'רופא כל בשר' (ג)

נקבים נקבים חלולים חלולים

כך פרטו במדרש (בר א ג) את הפסוק: "כי גדול אתה ועשה נפלאות" (תהלים פו י) - "אמר רבי תנחום: הנוד הזה אם יהיה בו נקב כחד של מחט, כל רוחו יוצא ממנו, והאדם עשוי מחלים מחלים, נקבים נקבים ואין רוחו יוצא ממנו, מי יעשה כן? אתה אלוקים לבדך" (וש).

רבנו אשר מלניל כי לשון זו מלמדנו על כך שעוד קדם יצירת האדם, בחר הקדוש ברוך הוא לברא את האדם באופן זה של "נקבים... חלולים...", כדי שכל יבין האדם את שפלותו מול פסא הכבוד, ומתוך כך יניע את לבבו ולא יתנאה.

עוד באר הגר"א, שתקנו לשון זו כדי להוציא מדעת הטועים, הסוברים כי אין זה ראי לקדוש ברוך הוא להשיג על הבריות השפלות, ועל פן סדרו דוקא בברכה זו לשון כה מפלגת: ללמד שאלו במקום כה נשגב, שאף למלאכים אין השגה בו - פסא הכבוד, משם צופה הקדוש ברוך הוא ומשיג על החלק השפל והנמוך ביותר בעולמו, כי אין דבר הכול לפעל מבלי השגחתו (אמרי נעים ברכות טו ב).

רבי יעקב דב מרמורשטיין שליט"א נשיא בני אמונים מאיר הארה מיוחדת בהקשר לענין זה: כבר בדתות הראשונות של היום, בתחלתן של ברכות השחר או מעידים על הקשר הוא. קשר המתבטא דרך כל אחד ואחד מאבריו שעליו משגיח בורא העולם השוכן גבוה מעל גבוה - בכסא כבודו, בכל רגע נתון.

התחנה המרמזת בברכה זו

בדרך כלל, בברכות ארוכות כללו מסודרי התפלה גם בקשה הנוגעת לתוך הברכה, ואלו בברכה זו, העוסקת ביסוד חיי האדם, אין אנו מוסיפים שום בקשה. מדוע?

רבי שמשון פינקוס באר זאת באופן נפלא:

אב השומע את בנו אומר על דבר מסים שחיי אינם חיים בלעדיו, כלום צריך הבו להשמיע באוני אביו בקשה מפרישת בענין? הלא בודאי ימרה האב לתת לו את מבקשו עוד בטרם יבקש! אף כאן, אחרי אמירת התבות החתומות ברכה זו - "גלוי וידוע לפני כסא כבודך שאם יפתח אחד מהם או יסתם אחד מהם אי אפשר להתקיים ולעמוד לפניך אפלו שעה אחת", אין צורך להוסיף ולבקש. שכן הברכה זו, מיתרת כל בקשה בענין זה (נפש שמיון - סדר התפלה עמ"ס).

בבואנו לתאר את עמק החקמה הטמונה באברי הגוף, מתמצתים אנו זאת בהזכרת עבדת יצירתם באופן של "נקבים נקבים חלולים חלולים". בתאור זה יש כדי לכלל את כל האיברים כלם כפי שיבאר בדברי המפרשים בהמשך: בגוף האדם יש נקבים רבים המשמשים למטרות שונות; בראש קמרים שני נקבים שבהם קבועות העינים שדרךן רואה האדם את כל מה שסביבו. תחת העינים יש את נקבי הנחיריים אשר באמצעותם אנו נושמים, מריחים ומוציאים את הלחה המיתרת מהגוף. למטה מהם נמצא הפה המיעד למאכל ולדבור, ובוהו הפה יש את נקב בית הבלעיה המוביל את האכל למקבה ואת קנה הנשימה שדרךו שואף האדם אור לראותו ומוציא את הדבור מרגונו. וכך גופנו מלא נקבים, שעשויים בחקמה ובתבונה, כדי שיוכלו לשמש לתפקידם באופן התועלת ביותר.

כמו כן בני גוף האדם אף מחללים רבים, כדגמת חלל הגלגלת שבו נמצא הפה, חלל הפה שבו נמצאות הלשון והשנים, חלל הלב שדרךו נשלח הדם לכל אברי הגוף, חלל הקבה שבו נטמן האכל, חלל הראות שבו עובר האור תהיה סגנו ומשם נשלח החמצן לדם ועוד.

גלוי וידוע לפני כסא כבודך

בהמשך הברכה מצהירים אנו כי רק לפני הקדוש ברוך הוא "גלוי וידוע" עד כמה עמקה היא החקמה שבה נבדא גופנו, באופן המשלם והראוי ביותר.

ואכן, רבים מהמפרשים עמדו על פשר העבדה שאנו מזכירים בברכה זו: "גלוי וידוע לפני כסא כבודך", מפני מה בחרו להודות דוקא כאן בלשון זו, ולא בלשון השגורה: 'לפניך'?

בספר המנהגות (ריש הספר ד"ה ונהגו) באר

אחור של חמש דקות בסך הכל...

כמה דקות מאחר יותר, הוא עצום. אם רוחשים כבוד למי ששוכן שמו בבית הכנסת, לא מאחרים! אלא שמיכאל סרב לשמע, כאמור, הוא הסכים עם הדברים הטוב, אולם גאותו ואולי עצלותו, גרמו לו לדחותם.

ובחזרה להזנה: עתה בשעה שמים בלילה, נקרי מיכאל משנתו הקצרה, למשמע צלצולו הבלתי פוסק של הניד שניה מנח סמוך למסתו. הוא מהר לטל את ידיו ולענות לשיחה, וכבר ברגע שהצמיד את הסלולרי לאזניו הבין כי משהו לא בסדר.

מעבר לקו נשמע קולו המבהל של אילנה, שומר הלילה של המפעל, הקורא לו למהר להגיע למקום. ברגע דבריו נשמעו קולות פצפוז חשודים, ומיכאל התחשה להאמין לאינטואיציה שבאה לו רעות. "כבר הזמנתי את מכבי האש", הספיק אילנה לומר בטרם נתקה השיחה.

מיכאל נטל את המפתחות ומהר לרכבו. פתח אזור התעשייה כבר הריח את האש. המפעל שאותו בנה בעשר אצבעותיו במשך חמש עשרה השנים האחרונות, בער עתה באש עצומה שעמדה לכלותו על כל תכולתו - הציד המכני היקר והסחורה הרבה שמלאה את המחסנים.

מיכאל הביט מעבר לענני העשן. האש שודמה שכבר פלטה את אולם היצור, החלה עתה ללחץ את יבתי המחסן הענק שהיה גדוש באותה עת בחמר דליק מאין כמותו - רהיטי עץ שהיה מכבר יצאו מפס היצור ועמדו לשונק בחניתי.

היה עדין את מה להציל. מיכאל שעמד חסר אונים אל מול מפעל חייו העולה בלהבות, לא הבין כיצד יתכן כי מכבי האש טרם הגיעו למקום. לפי חישובו כבר חלפו חמש עשרה דקות מאז הזמנו. התחנה היתה ממקשת בקרבת מקום, ומה מונע מהם להגיע?

הוא מהר לחיג לתחנה, ולאחר כמה צלצולים ענה לו קול ערף. "אהה, זה אתה מנהיגים? הנה אבחנו תכרי אצלך..."

מיכאל לא האמין. האיש ששיט נדרם על משמרתו, בדיק בדיקה הקרית.

חמש דקות נוספות חלפו. מבעד לעקול כבר נראתה הראשונה בשירת המבשאים הקולנית של מכבי האש. הכבאים, מיננים בעבודתם, מהרו לענות את ציוד המגן ולרוץ אל תוככי המפעל הבוהר. האש האדירה כבתה תוף כמה דקות, ואולם בעבר מיכאל היה זה מאחר. מאחר מדי.

המחסן, על כל תכולתו, היה למאכלת אש, ומעט הסחורה שנותרה, היתה ספוגה במים שחרים ובלתי אוהה לשמוט כלל.

"אלו הייתם מגיעים בזמן יקלם להציל את המחסן מאבדון", נשבר קולו של מיכאל בשיחה נוקבת שערך עם ראש צוות הכבוי, כתם הארוע הקשה. אולם האיש המחספס ולמוד הנפיון, רכ השיב באגביות: "אחור של כמה דקות אינו נחשב אחור על פי החוק, העקר שבסוף הגענו..."

מיכאל נאלם דם. השענה הזו היתה מכרת לו, והוא בחר לשחק. הפאב היה גדול, וההפסד עצום. מיכאל לא עצם עין בכל מה שנותנו מאותו הלילה. בבקר, עשר דקות לפני שבע כבר התיצב במקומו בבית הכנסת, כשהוא מעשר בטליתו ותפיליו, מוכן לפתח בתפילה.

השרפה פלטה את מפעל חייו, אולם למדה אותו שעור כואב שאותו לא ישבח על ההבדל המהותי שבין להגיע בזמן, לבין לאחר בחמש דקות, 'בסך הכל...'

הרב נסה להסביר לו שיש להגיע ויש להגיע... ההבדל שבין הגעה בזמן לתפלה לבין הגעה

התנבר כארי עמי נד

מכתבי אמונים

לכבוד מערכת וכל מאמינים,

זה עתה למדנו בסדר הדף היומי (שבת צא) שישיראל מכנים "מאמינים בני מאמינים". "מאמינים", ככתוב (שמות ד לא): "ויאמן העם", ויבני מאמינים" לפי שצאמר על אברהם אבינו (בראשית טו ו): "והאמן בה". נזכרתי באמרה שראיתי פעם בספר 'בית אברהם' (בפרשת לך לך) שחבר הגאון רבי אברהם יוסף קרוניוויטסה הי"ד, אביו של רבה המפורסם של אוטוורפן הגאון רבי חיים זצ"ל: מדוע לגבי אברהם אמר "והאמן" לשון הפעיל, ולא "ויאמן" כפי שצאמר לגבי בני ישראל? אלא שאתרבה ענה 'אמן' על ברכת ה': "פה יהיה זרעך", וכך שהשריש ידורות את חובת עניית אמן, נטע את האמונה בלב זרעו אחריו, עד שכלנו "מאמינים בני מאמינים".

ברב יקר, י.ש.ג. - בית שמש.